БАЦЬКАЎШЧЫНА

ГАЗЭТА ВЫХОДЗІЦЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ — ЦАНА 30 Н. ФЭН.

ВОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА-ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „BAĆKAUŠČYNA" („VATERLAND")
Herausgeber: Wladimir BORTNIK

Postadresse: Die Weissruthenische Zeitung „Baćkauščyna" („Das Vaterland"), (13 b) München 19, Schliessfach 69.

Druck. „LOGOS", Buchdruckerei u. Verl., G.m.b.H., München 19, Bothmerstr. 14

Цана: **Нямеччына:** на год. — 14,— м.; 6 м-цаў — 7,50 м.; 3 м-цы — 4,25 м.; **ЗША і Канада:** на год — 8,— д.; 6 м-цаў — 4,50 д.; 3 м-цы — 2,50 д.; 1 нумар — 0,20 м. **Ангельшчына й Аўстралія:** 39 шыл.; 21 шыл.; 12 шыл.; 1 шыл. **Бэльгія:** 210 фр.; 120 фр.; 75 фр.; 5 фр. **Францыя:** 800 фр.; 450 фр.; 250 фр.; 20 фр. **Аргентына:** 80 пэз.; 45 пэз.; 25 пэз.; 2 пэз. **Перасылка лётніцкай поштай каштуе падвойна. Падвойныя нумары каштуюць падвойна. Паадзіночныя нумары газэты разам з «Каласкамі» ўважаюцца за падвойныя.**

Банковае конто: Zeitung „Baćkauščyna", Konto Nr. 357-125, Bay. Hypotheken- u. Wechselbank, München.

LE JOURNAL BIELORUSSIEN „LA PATRIE" | DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND" | THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER "THE FATHERLAND"

№ 4 (488) — Нядзеля, 24 студзеня 1960 г. — ГОД ВЫДАНЬНЯ 14

„Беларусь" на цаліне і цаліна на Беларусі

У свой час Франьцішак Багушэвіч налічваў 9 мільёнаў Беларусаў. Яшчэ перад ім ураджэнец Беларусі польскі пісьменьнік Адам Міцкевіч гаварыў аб 10 мільёнах беларускага насельніцтва. Гэта было каля сотні год таму. Ня гледзячы на ўсе ліхалецьці, спрычыненыя Беларусі расейскім царскім гаспадараваньнем, ад часоў Міцкевіча й Багушэвіча да першай сусьветнай вайны беларускі народ колькасна ўсё-ж павялічваўся. Апошняя царская статыстыкі паказалі лічбу каля 13 мільёнаў.

Але вось прыйшоў бальшавіцкі пэрыяд з усімі ягонымі славутымі «вызваленьнямі», з «найбольш справядлівай у сьвеце» нацыянальнай палітыкай, з усімі «клопатамі» рэжыму аб чалавеку й народах... Афіцыйна й навет урачыста прызнанае існаваньне нацыяў, няпрызнаваных папярэднім рэжымам, а таксама іхнае права на незалежнае дзяржаўнае быставаньне й разьвіцьцё... Ды ў дачыненьні да беларускага народу гэты пэрыяд выявіўся найстрашнейшай пятлёй на шыі ўва ўсіх дачыненьнях, а ў першую чаргу ў дэмаграфічным дачыненьні. Пасьля 40 год ягонага валадарства, на тэрыторыі сяньняшняй БССР апошнія бальшавіцкія перапісы выявілі, як ведама, усяго толькі 8 мільёнаў 60 тысяч чалавек. Гэта — пры ўмовах надзвычай высокага працэнту нараджальнасьці й чыстага натуральнага прыросту нашага народу.

Крамлёўскія валадары й іхныя пакорныя менскія слугі прычыны гэтай трагэдыі нашага народу абыходзяць магільным маўчаньнем. І яшчэ хіба доўга давялося-б чакаць, калі-б нехта спадзяваўся атрымаць ад іх якое-небудзь, больш-менш яснае й адкрытае, тлумачэньне гэтай трагэдыі.

Нам добра ведамыя прычыны зьмяншэньня колькасьці нашага народу ў першых дзесяцігодзьдзях бальшавіцкай улады, затое бальшавіцкая зялезная заслона не дазваляе атрымаць такога-ж дакладнага ўяўленьня аб тым, што ў гэтай галіне адбывалася пасьля другой сусьветнай вайны й адбываецца цяпер. Меркаваць аб гэтым мы можам толькі з прыпадковых вестак і ўскосных выказваньняў на бачынах савецкай прэсы. Такія весткі й выказваньні часам паяўляюцца.

Незапярэчным зьўляецца той факт, што палітыка паступовага зьнішчаньня беларускага народу, як нацыі, у СССР пасьлядоўна праводзіцца й далей, ня гледзячы на часовыя праблескі «лібэралізацыі» бальшавіцкага рэжыму ў пасобных дзялянках падсавецкага жыцьця. Праўда, спынілася фізычнае вынішчэньне, але засталіся і сіле і дзеюць іншыя спосабы. Засталася і ўсьцяж узмацняецца бальшавіцкая дэнацыяналізатарская палітыка шляхам русыфікацыі, засталася палітыка штучнага абмяжоўваньня й зьменшваньня народнага патэнцыялу Беларусі шляхам выпалоскваньня з нашага народу маладога нацыянальнага элемэнту й расьцярушваньня яго па далёкіх заўральскіх прасторах, засталося, урэшце, насаджваньне ў Беларусі расейскага элемэнту, галоўным чынам, на адказныя партыйныя і ўрадавыя, адміністрацыйныя й гаспадарскія становішчы. Для ілюстрацыі гэтай палітыкі падамо й супастаўім некалькі фактаў, нядаўна пацьверджаных у савецкіх афіцыйных выступленьнях і ў зацемках савецкай прэсы.

Высылка беларускай моладзі на казахстанскую цаліну — факт даўно й агульна ведамы. Адносна гэтага цікавыя дадзеныя мы знаходзім у 12-ым нумары менскага часапісу «Полымя» за мінулы год. У нарысе Ул. Стэльмаха пад назовам «Сустрэчы на цаліне» ёсьць характэрны падзагаловак «Беларусь» на цаліне»... У нарысе расказваецца, што на «бяскрайніх прасторах казахстанскіх стэпаў» часта сустракаюцца суцэльныя пасёлішчы Беларусаў — пераважна маладых перасяленцаў. Аўтар нарысу не падае ніякіх лічбаў, але выглядае, што лічба гэтая не малая.

Стэльмах расьпісваецца аб надзвычайным «працоўным энтузіязьме» «пакарыцеляў» цаліны, але прамоўчвае тыя жудасныя ўмовы быту й працы, у якіх яны апынуліся. Ён не заўважыў цяжкіх кліматычных і няўстойлівых глебавых умоваў казахстанскіх прастораў і ўсіх іншых цяжкасьцяў і няўдачаў, зьвязаных зь іхным асваеньнем. Аўтар відавочна пасьпяшаўся з публікацыяй свайго нарысу. Калі-б ён пачакаў да апошняга пленуму ЦК КПСС, ён напэўна не расьпісваўся-б аб «цудоўным цалінным ураджаі». Ведама, як на гэтым пленуме Хрушчоў прызнаў, што каля паўтара мільёна гэктараў гэтага ўраджаю засталося зімаваць на полі. Колькі матар'яльных сіродкаў і цяжкой працы перасяленцаў, у тым ліку і зь Беларусі, было ў выніку гэтага змарнавана, змарнавана з прычыны партыйнай безгаспадарнасьці й няспрыяльных кліматычных умоваў?

Тымчасам, на гэтым самым партыйным пленуме ў Маскве, першы сакратар ЦК КП Беларусі Мазураў гаварыў аб «запраўднай новай цаліне» на Беларусі. Ён гаварыў, што на Беларусі «патрабуюць правядзеньня мэльярацыйных работ больш чым мільён гэктараў ворнай зямлі». Лічба гэтая значна прыўменшаная. У ваднэй Палескай нізіне асушэньня патрабуе не адзін, а пара мільёнаў гэктараў, як гэта было даведзена ў папярэднім нумары «Бацькаўшчыны» ў артыкуле В. Б. «Нявыкарыстаныя багацьці». Сюды даходзіць яшчэ добры мільён гэктараў раней апрацоўванай плошчы, якая, паводле выказваньняў гэтага-ж Мазурава ў 1957 годзе, выйшла з сельскагаспадарскага карыстаньня й затрабуе хмызьнякамі.

Мазураў падаваў таксама прыклады «высокай эфэктыўнасьці мэльярацыі», якая дазваляе на працягу 2-3-ох год адкупляць усе затраты на яе. Ён дакараў дзяржпляну СССР, што той адпускае мала сіродкаў на мэханізацыю мэльярацыйных працаў, але чамусьці не закрануў таго, што машыны самі не працуюць; да іх патрэбныя таксама людзі.

Нястача людзкой працоўнай сілы на вёсцы, выкліканая ўцёкамі насельніцтва ў гарады й перасяленьнямі на заўральскія цалінныя землі зьяўляецца, хіба, не апошняй, а аднэй з галоўных прычынаў зьўленьня цаліны на Беларусі.

І вось, беларускія машынабудаўнічыя заводы ў вялікай ступені працуюць для казахстанскай цаліны, дзе гэтая тэхніка, як прызнаў сам Хрушчоў, належна ня выкарыстоўваецца (напрыклад, трактар «Беларусь», паводле нарысу, сустракаецца там на кажным кроку); праводзіцца масавае перасяленьне туды беларускай моладзі, дзе ейная цяжкая праца разам з ураджаем часта марна гіне пад сьнегам. У гэты самы час, прыгодныя для сельскагаспадарскай апрацоўкі беларускія прасторы ляжаць забалочанымі й зарастаюць хмызьнякамі — ствараецца «новая цаліна». Тут варта прыгадаць, што навет Хрушчоў, наведаўшы Менск у пачатку мінулага году, заявіў, што ў кліматычных умовах Беларусі ўраджай заўсёды вырасьце.

Чым-жа тады вытлумачыць такую расейска-бальшавіцкую палітыку? Чаму беларускую моладзь адрываюць ад роднага краю й расьцярушваюць па «бяскрайніх прасторах» Казахстану й Сібіру, калі яна магла-б з большай карысьцяй працаваць у сябе на бацькаўшчыне?

Прыгаданыя намі факты даводзяць, што не эканамічныя меркаваньні адыгрываюць у гэтым галоўную ролю. Вытлумачыць гэта можна ў першую чаргу бальшавіцкай нацыянальнай палітыкай, скіраванай на далейшае паслабленьне народнага патэнцыялу беларускай нацыі. У вахвяру гэтай народазабойчай палітыцы партыя не паўстрымоўваецца прынесьці й гаспадарскія інтарэсы краіны.

М. Кручкоўскі

Злавесная здань мінулага

Апошнім часам прэса ўсяго сьвету зьмяшчае шторазь болыш паведамленьняў аб антысэміцкіх выступленьнях. Газэты вольнага сьвету пісалі аб гэтым із зразумелым неспакоем, прэса-ж камуністых — з блага маскаваным задаваленьнем. Вельмі характэрнае зьявішча, што гэтыя акты антысэмітызму — хаця перш выявіліся ў Заходняй Нямеччыне — амаль адначасна пачалі множыцца ўва ўсім сьвеце: ад Скандынавіі да Аўстраліі, ад Эльбы да Японіі. Таму міжвольна паўстае пытаньне, ці гэтая злавесная акцыя ня была інсьпіраваная й кіраваная аднэй рукой? Бо як ня дзіўна! — навет у сталіцы жыдоўскай дзяржавы Тэль Авіве на мурох зьявіліся свастыкі...

Нічога дзіўнага, што гэтае нечаканае зьявішча выклікала зразумелую ўстрывожанасьць. Страшныя чатыры закрыўленыя кіпцюры свастыкі разьдзёрлі быццам-бы залечаныя раны, абудзілі жахлівыя ўспаміны страшэннага мінулага, аб чым кажны імкнуўся забыцца, а што толькі часам і што раз радзей — трывожыла людзей у кашмарных снох.

Аднак, ня будзем паддавацца гістэрыі, эгзальтацыі й антаганізмам, успамінам, але гляньма спакойна на гэтыя падзеі.

Няма сумлеву, што ў вабедзьвюх частках Нямеччыны захаваліся нацыстоўскія элемэнты. Ведаем, што, хаця вайна скончылася 15 год таму, у Нямецкай Фэдэральнай Рэспубліцы да гэтага часу выкрываюць, судзяць і караюць нацыстоўскіх злачынцаў. Усё-ж ня кажны прыхільнік нацызму быў ваенным злачынцам, затое напэўна быў антысэмітам. Таму ў дачыненьні да Нямеччынаў сяньняшняя жалюгодная акцыя можа быць больш зразумелай, чымся ў іншых краінах, у якіх да гэтага часу не заўважалася антысэмітызму.

Паўтараем, гэтая акцыя вельмі-ж сумная й жалюгодная ды можа вольнаму сьвету спрычыніць вялікія шкоды. Усё-ж вялікай пацехай зьяўляецца рэакцыя нямецкага фэдэральнага ўраду, арганізацыяў і грамадзкасьці, якія ня маюць намеру талераваць хуліганскіх прыхватак фашызуючых элемэнтаў. Заходнянямецкія ўлады пачалі хуткую й энэргічную контракцыю. Нямецкія суды праз 24 гадзіны пасьля выкрыцьця сурова засуджаюць ініцыятараў ці выканаўцаў антысэміцкіх актаў. У шмат якіх гарадох Заходняй Нямеччыны адбываюцца антыфашыстаўскія дэманстрацыі. Нямецкае студэнцтва дамагаецца выключэньня з унівэрсытэтаў скрайна правых элемэнтаў. Вельмі папулярны обэрбургомістар заходняга Бэрліну Вільлі Брандт публічна заявіў: «Мы будзем і далей дзеіць хутка, бо мы ня маем намеру дазволіць каму-небудзь затручваць паветра, якім мы дыхаем. Насельніцтва свабоднай часткі Нямеччыны ведае, як змагацца із спадчынай нацыстоўскага мінулага...»

Брандт заклікаў грамадзкую думку сьвету ня блытаць вялізарнай бальшыні нямецкага народу, які канчальна выракся нацызму, з хуліганствам жменькі палітычных банкротаў.

Можна спадзявацца, што пры энэргічнай інтэрвэнцыі фэдэральнага ўраду й грамадзтва гэтая жалюгодная акцыя будзе спыненая й ня спрычыніць вялікіх шкодаў.

Большай загадкай зьяўляюцца свастыкі на сьценах іншых гарадоў усяго сьвету, бо цяжка паверыць, каб гітлероўцы мелі такія ўплывы й магчымасьці ў гарадох ад Стакгольму да Сыднэю, ад Вашынгтону да Нью-Дэлі.

Звальваць-жа віну толькі на грамадзкіх хуліганаў, як гэта сьхільныя рабіць некаторыя публіцыстыя — на нашую думку, гэта спрошчваць справу, якая ня выглядае такой простай. Памеры й абсяг акцыі паказваюць на тое, што яна мусіць быць інсьпіраваная й кіраваная з аднаго цэнтру.

пс

Праблема збожжа на пленуме ЦК КПСС

Скліканы на 22 сьнежаня мінулага году пленум ЦК КПСС у сваёй пастанове «Аб далейшым разьвіцьці сельскае гаспадаркі» з задаваленьнем прызнаў, што пасьля XXI зьезду ў сельскай гаспадарцы былі дасягнуты буйныя ўдачы. Пленум дадатна ацаніў і адобрыў усе мерапрыемствы, якія былі распрацаваныя й ажыцьцяўляліся партыйнымі, савецкімі й сельскагаспадарскімі органамі РСФСР, Украіны, Казахстану, Беларусі, Узбэкістану, Таджыкістану й Азэрбайджану для паднясеньня сельскае гаспадаркі ды выкананьня плянавых заданьняў і забясьпечаньняў на першы год сямігодкі.

У пастанове пленуму было адзначана, што калгасы й саўгасы ў 1959 годзе перавыканалі плян севу яравых культураў. Уся пасеўная плошча складала 196 мільёнаў гэктараў, амаль на 40 мільёнаў гэктараў больш, чымся ў 1953 годзе, з чаго кукурузай было засеяна 22 мільёны гэктараў.

Пленум таксама прызнаў, што ў 1959 годзе дзяржава закупіла «хлеба дастаткова». М. Хрушчоў у сваім дакладзе на пленуме канкрэтна абвесьціў, што «хлеба ў гэтым годзе нарыхтавана 2 мільярды 845 мільёнаў пудоў», і што «дасягнутыя вынікі трэба прызнаць добрымі».

Так выглядае афіцыйная ацэна дасягненьняў у сельскай гаспадарцы ў 1959 годзе ў вытворчасьці збожжа.

А як-жа выглядае палажэньне ў запраўднасьці?

Кіраўнікі партыі і ўраду ды й сам Хрушчоў вялікую надзею ўскладалі на цалінныя й залежныя землі. Аднак гэтыя надзеі не апраўдаліся. Паводле афіцыйных дадзеных, калгасы й саўгасы Казахстану з «добрага ўраджаю» здалі толькі 700 мільёнаў пудоў, на 250 мільёнаў менш, чымся ў 1958 годзе («Праўда», 22. 12. 1959). Буйны прадуцэнт збожжа ў Сібіры — Алтайскі край — ня выканаў узятых на сябе забавязаньняў і навет ня выканаў вызначаных плянавых заданьняў здачы збожжа. Наагул у Алтайскім краю кажны год зьніжаюцца ўраджаі збожжа. Навет Украінская рэспубліка, якая паводле цьверджаньняў пленуму ЦК правяла «значную працу ў разьвіцьці збожжавае гаспадаркі й забясьпечаньні краіны хлебам», у 1959 годзе здала дзяржаве на 100 мільёнаў пудоў збожжа менш, чымся ў 1958 годзе.

«Добры« ўраджай у Казахстане ў 1959 годзе даў вельмі бедныя вынікі. Як запісана ў пастанове пленуму, працы над зборам збожжа зацягнуліся, былі дапушчаныя буйныя страты яго й на вялікіх плошчах збожжа ня было сабранае й пайшло пад сьнег.

Няма сумлеваў, што Хрушчову яшчэ да пленуму добра быў вядомы катастрафічны стан уборкі ўраджаю на землях Казахстану. Тым ня менш, ён перад адкрыцьцём пленуму ЦК КПСС і Савет міністраў СССР «горача» віталі ЦК КП Казахстану, Савет міністраў рэспублікі, калгасьнікаў і работнікаў сельскае гаспадаркі ды ўсіх працоўных з дасягнутымі ўдачамі ў сельскай гаспадарцы. Ёсьць усе асновы дапушчаць, што гэта мела за мэту захаваць за Казахстанам другое месца пасьля РСФСР у вытворчасьці збожжа, а гэтым самым яшчэ раз падчыркнуць мэтазгоднасьць масавага асваеньня цалінных земляў. З гэтае прычыны Хрушчоў увесь час цьвердзіў, што ў Казахстане «вырашчаны добры ўраджай», і толькі ў выніку дрэннае арганізацыі працы гэты ўраджай поўнасьцяй ня быў сабраны. Для захаваньня аўтарытэту Хрушчова **віну за** няўдачы на цаліне Казахстану **павінен** быў узяць на сябе аднадумнік Хрушчова — сакратар ЦК КП Казахскай ССР Н. Бяляеў.

Сьнежанскі пленум ЦК КПСС пасьвяціў шмат увагі пашырэньню пасеваў кукурузы. Старшыня Савету міністраў РСФСР Д. Палянскі паведаміў, што пасевы кукурузы ў рэспубліцы будуць займаць 25% усіх пасеваў збожжа... Н. Падгорны давёў да ведама пленуму, што у бліжэйшыя гады пасевы кукурузы будуць складаць 50% у пасевах збожжавых культураў, а ў валавым зборы збожжа — больш за 60%. Для пашырэньня пасеваў кукурузы на Украіне будуць скарочаныя плошчы пад азімыя культуры. У сваім дакладзе Хрушчоў запрапанаваў падумаць аб скарачэньні пасеваў бульбы ў Беларусі й замене яе пасевамі кукурузы. Прадугледжваецца пасевы кукурузы давесьці да 500 тысяч гэктараў, хаця кукуруза ў Беларусі на збожжа не дасьпявае.

Наагул пленум пастанавіў неабмежавана пашырыць пасевы кукурузы за кошт асваеньня новых земляў і перагляду структуры пасеваў, скарачаючы пасевы малаўраджайных культураў, якімі зьяўляецца ў першую чаргу авёс і ячмень. Магчыма што пасьля выздараўленьня ад «кукурузнае гарачкі», якой ахоплены Савецкі Саюз, скарочаныя пасевы пшаніцы на Украіне й бульбы ў Беларусі будуць зноў збольшаныя.

Дапушчальна, што ў 1959 годзе дзяржава нарыхтавала хлеба дастаткова. Аднак нарыхтоўкі яшчэ нічога ня кажуць аб дастатковым забясьпечаньні калгасных сем'яў і работнікаў саўгасаў хлебам, асабліва ў тых мясцох, дзе ў мінулым годзе былі засухі (Паволжа, паўдзённа-заходняя частка РСФСР, Паўночны Каўказ, шырокая паласа Украіны і некаторыя раёны сярэдняе паласы). Відаць, з гэтае прычыны й ня былі апублікаваныя канкрэтныя дадзеныя аб **валавым** зборы збожжа ў 1959 годзе, бо інакш адразу відаць было-б, якая доля гэтага збожжа засталася калгасьнікам і саўгасным работнікам.

Засуха, буйныя недахопы ў сельскагаспадарскай тэхніцы, плыўкасьць працоўнае сілы на цаліне, значныя затраты на ўсіх этапах уборкі й захоўваньня збожжа зьнізілі агульны збор збожжа. З гэтых прычынаў агульны валавы збор збожжа ў 1959 годзе ня перавышае збораў таксама засушлівых 1955 і 1957 гадоў ды складае прыблізна 6—6,3 мільярда пудоў.

Такім чынам плянавыя заданьні, вызначаныя кантрольнымі лічбамі для вытворчасьці збожжа на першы год сямігодкі, ня былі выкананыя.

В. Б.

На маргінэсе 21 зьезду камсамолу БССР

17-18 сьнежня мінулага году ў Менску адбыўся 21-ы зьезд камсамолу БССР. Ён быў скліканы напарэдадні сьнежаньскага Пленуму ЦК КПСС (адкрыўся ў Маскве 22 сьнежня) і ў сваю чаргу быў прысьвечаны падсумаваньню высілкаў камсамолу Беларусі ў выкананьні заданьняў першага году ўсеагульнай савецкай сямігодкі ды вызначэньню вытычных працоўнага пляну на 1960 год. Адным словам ён быў прысьвечаны, як зазначалася ў прывітаньні ЦК КПБ, справе «датэрміновага выкананьня сямігадовага пляну».

Як ведама, энэргію моладзі ўсякім ашуканствам партыя ня супраць выкарыстаць у самы максімальны спосаб, навет да самага ейнага зьнясіленьня. Тым больш, што ў БССР, як зазначалася ў рэзалюцыі зьезду й у паасобных выступленьнях удзельнікаў, «узровень кіраўніцтва многіх камсамольскіх арганізацыяў сацыялістычным спаборніцтвам камсамольцаў і моладзі адстае ад новых заданьняў. ЦК, абкомы, гаркомы, райкомы камсамолу яшчэ слаба мабілізуюць маладых работнікаў і спэцыялістых на датэрміновае выкананьне вытворчых плянаў, распрацоўку і ўкараненьне новай тэхнікі» й г. д.

На час скліканьня зьезду ў камсамоле БССР налічвалася 600 тысячаў камсамольцаў. Зь іх 182 888 работнікаў, 161 130 калгасьнікаў, рэшта — студэнты, вучні сярэдніх школаў, інжынеры, тэхнікі й кіраўнічая бюракратыя ці агітатары. На работніцкую й калгасную камсамольскую моладзь узваленая ўся чорная работа ў выкананьні заданьняў савецкае сямігодкі. Яна выконвае таксама ролю падганятых як ў васяродзьдзі чорнарабочае некамсамольскае моладзі, так і наагул усяго грамадзтва. У 1959 годзе на калгасных палёх працавала 11 805 маладзёжных зьвеньняў і 1 077 механізаваных агрэгатаў над вырошчаньнем кукурузы на 120 тысячах гэктараў. На гэтым участку сельскай гаспадаркі працавала больш за 150 тысяч камсамольцаў і моладзі, піянэраў і школьнікаў. На 1960 год заплянавана сіламі моладзі й камсамольцаў вырасьціць ў рэспубліцы кукурузу на 300 тысячах гектараў. Так што й лік «маладых кукурузаводаў» павінен таксама падвоіцца — да якіх 300 тысячаў. Камсамольцы й моладзь вялікую ролю іграюць таксама ў жывёлагадоўлі. У 1959 годзе на працу ў калгасныя фэрмы было накіравана каля 50 тысяч камсамольцаў і моладзі. Хоць плян і ня быў выкананы, але сіламі камсамольцаў і моладзі было адкормлена 427 тысячаў сьвіней, выгадавана 3 мільёны галоў птушкі й закантрактавана ў калгасьнікаў 366,5 тыс. цялят. У 1960 годзе плянуецца лік «маладых жывёлаводаў» павялічыць да 65-70 тысячаў, адкарміць 800 тысячаў сьвіней, закантрактаваць 500 тысячаў цялят, выгадаваць 6 мільёнаў галоў птушкі й 2,5-3 мільёны трусоў.

Хоць на сельскую гаспадарку ў БССР зьвернутая асаблівая ўвага, камсамольцы Беларусі таксама павінны браць «шэфства» над будаўніцтвам буйнейшых заводаў і камбінатаў, выдзяляць свае кадры для працы на цаліне ці на новабудоўлях Сібіру. Аднак найбольш увагі зьвяртаецца на нормы выпрацоўкі камсамольцаў і моладзі — на так званае выхаваньне зь іх дастойных камунараў. Калі верыць пададзенай статыстыцы на зьезьдзе, 5 097 маладзёжных брыгадаў, цэхаў, участкаў, фэрмаў і зьвеньняў у рэспубліцы «змагаецца» за званьне калектываў камуністычнай працы, звыш 10 000 чалавек змагаецца пад сьцягам ударнікаў камуністычнай працы, і каля 500 чалавек — пераняло «пачын Гаганавай», г. зн. пакінулі перадавыя брыгады й мейсцы й перайшлі ў адстаючыя з тэй мэтай, каб іх падцягнуць. Зь іх 223 ужо ўдастоіліся званьня брыгад камуністычнай працы й 560 — званьня ўдарнікаў. Моладзь удзельнічае таксама ў так званых дабраахвотных народных дружынах для аховы грамадзкага парадку, якіх у рэспубліцы налічваецца 5 014, ахопліваючы 120 тысяч дружыньнікаў. Апрача гэтага ў рэспубліцы створана 1 512 вучнёўскіх вытворчых брыгадаў з удзелам у іх 98 тысячаў вучняў 5-10 клясаў. Імі было апрацавана 25 150 гэктараў збажыны, выгадавана 301 тысяча трусоў, 736 тысячаў галоў птушкі, пасаджана больш 2 мільёнаў дрэваў і выпрацавана каля 6 мільёнаў працадзён. Наагул, як ведама, цяпер у Савецкім Саюзе адбываецца пераход на 8-гадовае навучаньне. Вучні старэйшых клясаў і гэтае школы мусяць таксама браць удзел у вытворчасьці — праходзіць практыку, каб пасьля заканчэньня школы зразу ўліцца ў калгасы ці на заводы ўжо з атрыманым адпаведным фахам. 9-10 клясы рэарганізуюцца ў 9-11 клясы вячэрніх школ, у якіх на жаданьне можна атрымоўваць сярэднюю асьвету, але ўжо без адрыву ад вытворчасьці. Студэнты таксама не пакінутыя ў супакоі. Да гэтага часу іх выганялі летам на ўборку збажыны цаліны Казахстану ці Алтаю або збажыны мясцовых калгасаў. Цяпер студэнты першых курсаў тэхнічных ВНУ ў абавязковым парадку павінны праходзіць вытворчае навучаньне на прадпрыемствах, працуючы на штатных рабочых месцах. Студэнты пэдагагічных ці гуманітарных інстытутаў у сваю чаргу арганізуюць працоўныя вылазкі на тыя ці іншыя прадпрыемствы ці ў калгасы. Гэтак, прыкладам, летам мінулага году студэнты Беларускага палітэхнічнага інстытуту арганізавалі лягер працы й адпачынку на будаўніцтве Салігорскага калійнага камбінату й у калгасе «Камунар» Старобінскага раёну, а студэнты Віцебскага пэдінстытуту — на будаўніцтве Полацкага нафтаперапрацоўчага заводу. Апрача гэтага на школьнікаў і студэнтаў ускладзена заданьне пабудоваў інтэрнатаў, клюбаў, бібліятэк і г. д. і галоўна самаабслугоўваньне ў інтэрнатах, лябараторыях, бібліятэках і культурных установах. Мэта — эканомія дзяржаўных сродкаў. Якая гэта будзе эканомія, можна бачыць хоць-бы на прыкладзе расходаў на ўтрыманьне Менскага Палацу культуры. Цяпер яго абслугоўваюць 105 штатных работнікаў. Штогадовы бюджэт Палацу — 3,5 мільёнаў рублёў, плюс мільён рублёў датацыі на «дробныя расходы». Калі перайсьці на самаабслугоўваньне, дзяржава сэканоміць такім чынам 4.5 мільёнаў рублёў, а камсамольцы й моладзь дагляд і рамонт Палацу будуць рабіць дармова. А колькі-ж такіх другіх палацаў, клюбаў, інтэрнатаў, бібліятэк, школаў, лябараторыяў у рэспубліцы? Да гэтага даходзіць дармовае будаваньне школаў, інтэрнатаў, клюбаў. Мільярды рублёў эканоміі для дзяржавы. Што-ж толькі ня робіцца для моладзі!

Камсамол — «будучыня савецкага камуністычнага грамадзтва». Бяручы гэта на ўвагу, партыя на сяньня намагаецца ўцягнуць усю моладзь у камсамол, каб пасьля, іграючы на камуністычных пачуцьцях і падпарадкоўваючы яго партыйнай дысцыпліне, вымагаць зь яго апошняе. 600 тысячаў на 8 мільёнаў насельніцтва — гэта вялікая лічба. Зьезд даручыў камсамольскім арганізацыям не пакінуць ніводнага юнака паза камсамолам. Ён даручыў ім таксама прывіць гэтае моладзі «камуністычную мараль», якая асноўваецца галоўным чынам на выхаваньні добрага й аддадзенага працаўніка-нявольніка. З гэтае прычыны па ўсёй рэспубліцы сярод моладзі праводзіцца ўзмоцнены паход за «марксістоўска-ленінскую загартоўку». Асабліва зьвернута ўвага на выкараненьне рэлігійных пачуцьцяў, хоць гэтая акцыя й ня мае паважных усьпехаў. Камсамолу даручана таксама рабіць выбар сярод моладзі кандыдатаў у вышэйшыя навучальныя ўстановы. Гэта азначае, што туды ня трапіць ніводзін некамсамолец, хоть цяжкая цяпер туды дарога й для звычайнага камсамольца. Ня так лёгка здабыць будзе сярэднюю асьвету ў вячэрніх школах, працуючы й пераносячыся штомесячна з аднаго прадпрыемства на другое ці з аднае рэспублікі ў другую, тым больш, што да вячэрніх школаў і сама партыя становіцца крытычна.

Знаючы савецкую бюракратычную й падхалімскую сыстэму, трэба прадбачыць, што ў вышэйшыя навучальныя ўстановы будуць трапляць толькі сынкі й донькі большых партыйных рыбаў і іхных падхалімаў. Не апошнюю ролю тут іграе таксама агульная зморанасьць падсавецкае моладзі, апатыя да жыцьця, што спрычыніцца да адказу многімі працягваць далейшае навучаньне. Пра гэта ўжо сяньня гаворыць савецкая прэса, адзначаючы, што бальшыня навучэнцаў вячэрніх сярэдніх школаў зразу-ж адсейваецца пасьля месячнага наведваньня.

Які можна зрабіць высnaў? Бяручы на ўвагу хоць-бы характар працы 21-га зьезду камсамолу БССР, партыя клапоціцца толькі пра выкананьне вытычных сямігадовага пляну й нічуць пра стан і дабрабыт моладзі. Моладзь знойдзе свой дабрабыт у будучым камунізьме, які малюецца ня вельмі што паэтычна — праца й непасільная праца без атрыманьня належнае ўзнагароды. Пра гэта гаворыць хоць-бы гэты пераход да «самаабслугоўваньня» ды абяцанка Хрушчова, зробленая на сьнежаньскім Пленуме ЦК КПСС, перайсьці да «ўраўнілаўкі» аплаты ў калгасах і саўгасах, бо калгасьнікі некаторых калгасаў атрымоўваюць це345

разьмерна высокую аплату за свае працадні! Калгасы зашмат спажываюць «усенароднага» дабра й дзяржаўнага бюджэту! Адным словам яшчэ не дастатковая галеча калгасьнікаў. Трэба іх пусьціць з торбай, як і парацаўнікоў саўгасаў. Што-ж, гэта магчыма дапаможа дагнаць Амэрыку, тым больш дапаможа выдзеліць больш сродкаў на падкормліваньне «міжнароднага камунізму». Савецкае грамадзтва — глупства! Зможа, як і дасюль жыць лёзунгамі й імкненьнем да камунізму, падцягнуўшы тужэй папружкі. Што-ж, нарэшце, думае аб сваім мізэрным лёсе савецкая моладзь і гэты камсамол-нявольнік!?

П. Залужны

Камэрун — незалежная дзяржава

1-га студзеня 1960-га году яшчэ адна дзяржава ўвайшла ў сям'ю сувэрэнных нацыяў. Хутка пасьля абвешчаньня ейнай незалежнасьці можна спадзявацца, што новая дзяржава ўвойдзе і ў Арганізацыю Задзіночаных Нацыяў. Гэтай новай сувэрэннай дзяржавай зьяўляецца Камэрун, які знаходзіцца на заходнім узбярэжжы Афрыкі. Да першай сусьветнай вайны Камэрун быў нямецкай калёніяй. Пасьля гэтай вайны тэрыторыя Камэруну, якая налічвае 432 тысячы квадратных кілямэтраў, перайшла пад кіраўніцтва Францыі.

У лютым мінулага году францускі ўрад дэ Голя зьвярнуўся да АЗН з заявай, што ён мае намер прызнаць Камэруну поўную незалежнасьць. Адначасна францускі ўрад прасіў АЗН, каб яна аднагалосна выказала згоду на гэтую пастанову. 13-га сакавіка 1959-га году Генэральная Асамблея АЗН выказала згоду з францускай пастановай 50-ю галасамі пры 23-х, якія паўстрымаліся. Супраць не галасаваў ніхто.

Меншая паўночная частка Камэруну, якая была перададзеная пад апеку Вялікабрытаніі, таксама павінна атрымаць незалежнасьць напрацягу 60-га году. Аднак, у гэтай частцы, якая завецца Брытанскім Камэрунам у адрозьненьне ад Францускага Камэруну, праблема атрыманьня незалежнасьці больш складаная, чымся ў францускай частцы. Брытанскі Камэрун ў сваю чаргу падзелены на дзьве часткі, прычым насельніцтва аднэй зь іх схіляецца да саюзу з суседняй Нігерыяй, у той час, як насельніцтва другой часткі ўважае за лепшае ўвайсьці ў склад незалежнага, былога Францускага Камэруну. Гэтая праблема павінна быць вырашаная свабодным плебісцытам, які будзе праведзены пад кантролем Арганізацыі Задзіночаных Нацыяў.

Новая сувэрэнная дзяржава, якая зьявілася на сьвет адну хвіліну пасьля поўначы на 1-га студзеня 1960-га году, налічвае звыш трох мільёнаў чалавек. Першыя месяцы новага году пройдуць у фармаваньні ягоных сувэрэнных урадавых і адміністрацыйных органаў. Пасьля ў ліпені 1960-га году будуць праведзеныя першыя выбары ўжо ўва ўмовах поўнай сувэрэннасьці. На працягу гэтага пэрыяду Францыя будзе працягваць сваю дапамогу як эканамічную, так і тэхнічную. Аднак, дзеля таго, каб сымбалічна адзначыць новы сувэрэнны статут Камэруну ад 1-га студзеня 1960-га году Францыя й Камэрун абмяняліся сваімі прадстаўніцтвамі.

Прыпушчаюць, што Францыі будзе належаць гонар увядзеньня Камэруну ў Арганізацыю Задзіночаных Нацыяў, як у пачатку мінулага году ёй належаў гонар увядзеньня Гвінэі, якая сталася 82-ім сябрам Арганізацыі Задзіночаных Нацыяў.

Савецкая камуністычная прапаганда імкнецца ачарніць заслугу Францыі, запярэчваючы таму, што Францыя сама прывяла да поўнай нацыянальнай незалежнасьці адну з тэрыторыяў, якая знаходзіцца пад ейнай апекай. Адзін з тактычных спосабаў камуністычнай прапаганды палягае ў цьверджаньні, што, маўляў Францыя і ў будучыні будзе панаваць у Камэруне, і што незалежнасьць — гэта толькі фасад. Гэтая прапаганда ня можа аднак запярэчыць таму гістарычнаму факту, што былая залежная (каляніяльная) тэрыторыя сталася незалежнай, дзякуючы ініцыятыве свайго былога «каляніяльнага гаспадара» — Францыі, паколькі сам савецкі ўрад маўкліва **прызнае гэты** факт тым, што паслаў афіцыйную ўрадавую дэлегацыю на ўрачыстасьць абвешчаньня незалежнасьці.

Палітычнае значэньне абвешчаньня незалежнасьці Камэруну павялічваецца яшчэ й таму, што паводля ўсіх дадзеных, у гэтым годзе Афрыка будзе ў цэнтры міжнароднай увагі. У красавіку будзе абвешчаная незалежнасьць **Того.** Пасьля ў якасьці паўнапраўнага сябры ў сям'ю Задзіночаных Нацыяў увойдзе тэрыторыя **Сомалі,** якая знаходзіцца пад апекай Італіі.

А ў канцы году незалежнасьць атрымае **Фэдэрацыя Нігерыі.** Апрача гэтага, на працягу гэтага году некаторыя сябры маладой францускай Супольнасьці таксама зьменяць свой палітычны статус. З аўтаномных тэрыторыяў яны ператворацца ў незалежныя дзяржавы. Першай зь іх будзе **«Фэдэрацыя Малі»,** гэта значыць аб'яднаньне **Сэнэгалю** з францускім **Суданам.** Адносна гэтага аб'яднаньня ўжо адбываюцца перамовы. Такія самыя перамовы пачнуцца ў лютым і паміж **Мадагаскарам** і **Францыяй.**

Такім чынам, на нашых вачох, як грыбы пасьля дажджу, з былых калёніяў паўстаюць новыя незалежныя дзяржавы. Былыя заходнія каляніяльныя імпэрыі добра пабачылі ў якім кірунку йдзе нямінучая эвалюцыя, а пабачыўшы, зразумелі, што век каляніялізму ўжо сваё аджыў і будучыня сьвету — толькі ў мірным сужыцьці й супрацоўніцтве **роўных, свабодных і незалежных нацыяў.** Адна толькі імпэрыя яшчэ трымаецца ўсімі сіламі сваіх каляніяльных валаданьняў — гэта імпэрыя расейска-савецкая. Але тым горшы й няслаўны будзе ейны канец, калі яна ня пойдзе з духам часу ды надалей будзе трымаць у сваіх ланцугох паняволеныя ёю народы.

Праф. Др. Я. Станкевіч

2)

Зь гісторыі русыфікацыі Беларусі

Прычыны гэтае зьявы зьясьняюцца вельмі проста: служба ў Заходнім краю вымагае ад Расійца большае працы, энэргіі й такту, чымся ў цэнтральных губэрнях. Самае жыцьцё ў паветавым месьце або ў бедным мястэчку, воддаль ад усяго роднага, сярод людзёў, чужых вераю й перакананьнямі, а вельмі часта проста варожых ёсьць мала пацяшаючым. Вонках службы жыцьцё расійскага ўрадніка («чиновника»), поўнае трывогі й няпрыемнасьцяў, абмежуецца вельмі вузкімі рамкамі радзімнага або таварыскага грудка» (137).

Адзіная магчымасьць прынадзіць да Беларусі на службу Расійца — было даць яму як мага большую пэнсію. «Грошы, — вось чым замест ранейшай ідэйнасьці і патрыятычнага служэньня інтарэсам імпэрыі — пачаў заахвочаваць Мураўёў а Карнілаў расійскае вучыцельства а ўрадніцтва. «Вестник Западной России» із захапленьнем падхапіў гэтае мерапрыемства... Праграма «обрусения Белоруссии» з гэтага мамэнту ясна вызначалася не як культурнае або нацыянальнае заданьне, а як вузка аканамічны, проста сказаць скурны інтарэс тых «дзеячоў», што пачалі з 1864 г. ехаць да Беларусі на цёплыя месцы, на падвойныя пэнсіі, надгароды, ордэны і г. д.» (137).

Прыносілі яны із сабою дэмаралізацыю. «Наплыўшы з глыбіні Расіі адно каб напхаць сабе кішаню і ня маючы абсалютна нічога зьдзержуючага, уся гэтая лотва («арава») ўраднікаў, палічнікаў, пасярэднікаў, вучыцялеў, а то й проста ахвіцэраў тых няшчысьлёных жандарскіх а казацкіх пастояў, што хмарай пакрывалі пасьля паўстаньня «заміраную» Беларусь, — унесла ў край надзвычайны маральны распад, збэсьціла а спростытуявала грамадзкае жыцьцё ў самых асновах. «Адзінае шчасьце краю», піша аб гэтых часох адзін із сучасьнікаў, была надзвычайная прагавітасьць гэтых псэўда-патрыётаў на грошы. Толькі ў хабару можна было знайсьці сабе ў тым часе паратунак ад гэтае ўлады; трэба было адкупляцца на ўсе бакі, каб спабыцца трасеньняў, скандалаў, што пакідалі просьле сябе сьляды поўнага зьнішчэньня» (138).

«Заліты крывёй кагадзе задушанага паўстаньня, разбураны з боку гаспадарскага, змучаны й зьбіты з нармальнага жыцьця, край запраўды стагнаў ад гэтае процьмы кар'еры стых а прайдзісьветаў» (138).

Гэтых, адылі, прайдзісьветаў бараніў Гаворскі. Дзеля таго ў канцы нат ягоныя прыяцелі і найзаўзятшыя прыхільнікі абрусеньня Беларусі пачалі выступаць супроці яго. Гэтак М. дэ-Пуле, рэдактар «Виленскага Вестника», просьле А. Кіркора, пісаў, што ў Вільні «зьявілася партыя канцавых русыфікатараў... Гэтая партыя дамагалася заўсёды жорсткіх мераў і ўпікала ў слабасьці й патураньню гэткіх асобаў, як сам М. Мураўёў. З боку гэтых русыфікатараў найбольш даставалася мясцовым рускім людзём... Ад іх, ад мясцовых людзёў, замест спакою а міру, вымагалі варожасьці а злосьці, — і калі не знаходзілі ні таго, ні другога, дык абзывалі іх мянушкамі палякуючых і апалячаных» (№ 2, б. 135).

Таксама Яз. Сямашка жаліўся ў лістох сваіх да сыноду, што некаторыя з прыбылых да «Заходняга Краю» ўраднікаў із трэбаваньнем ставяцца да мясцовага праваслаўнага духавенства, упікаюць яму няведаньне праваслаўных статутаў і нат мяшаюцца ў царкоўныя справы. Ён піша, што «нейкі гвардыі паручнік Шчэрбаў зачыняў самадумам безь зьясьненьня прыходы і хадзіў па аўтару ў кажуху з палкаю; штабс-капітан Крамераў і лейб-маёр Савіцкі самі служылі службу Божую, адзеўшыся ў рызы і носячы аўтарнае судзьдзё... Ведама, — піша Сямашка, — трэба зьмяніць шмат чаго ў тутэйшнім краю, каб зрабіць яго аднолькавым із астачаю гаспадарства. Але трэба памятаць, што прызвычкі а звычаі, якія ўкараніліся ў масе народнай за вякі, патрабуюць гэтак сама стагодняга разумнага дзеяньня. Прымеж таго гэтыя рознасьці, дзякуючы надоечы прыбылым сюды расійскім дзеячом, былі апошнім часам прычынай смутных зьяваў у нашым краю, што сталіся галосьнымі і зрабілі шмат на каго вельмі нявыгоднае даймо» (б. 135—36, № 2).

Гаворскі першы падняў пытаньне праз стварэньне расійскай земляной собскасьці ў Беларусі (137). «Вестник Западной России» пісаў: «Дзеля таго што ў вапошніх часох зьявіліся ў нашай прэсе чуткі, быццам сума штагодніх памогаў, пэнсіяў на старасьць, каторыя адзержуюць адстаўныя ўраднікі («чиновники») ўсіх службаў, зрабілася занадта цяжкой для гаспадарствавых фінансаў, дык напэўна знайшлося-б шмат такіх Расійцаў, што замест пэнсіі ахвотна замацавалі-б за сабой на вечнасьць канфіскаваныя або сэквэстраваныя двары ў Заходнім Краю. Прадставім сабе, — лятуціць «Вестник», — што ўсе перaказы пераможаныя — і вось з усіх канцоў Расіі едуць да Заходняга Краю ўраднікі-пэнсіянеры із сваймі сем'ямі, уладжуюцца тут на жыцьцё на вызначаных ім дзялянках, заводзяць гаспадарку і памалу ствараюць сваю собскую расійскую інтэлігенцыю... Гэткім парадкам расійская зямляная собскасьць у гэтым краю замацавалася-б ня толькі de scripto, але й de facto і край нажыў-бы рускую фізыяномію... Цяпер шмат якія Расійцы ня хочуць заставацца на сталае жыцьцё ў Заходнім Краю, між іншага, таму, што няма тут расійскага грамадзтва, няма дзе супачыць душою. Гэтая няпрыемнасьць сама сабой зьнікла-б, калі-б край засяліўся расійскімі собсьнікамі зямлі, і, як бы на знак чароўнае рукі, борзда адбылося-б жаданае абрусеньне»... Зусім інакш адчуваў-бы ён (ураднік-Расіец), калі-б у яго быў невялічкі, гэтак прыблізна дзесяцінаў у 500, дварочак» (150).

Аўтар пытаецца, які клясавы інтарэс быў «западно-русской» школы, «хто у тых часох у складзе «западно-русской' школы»? І тут-жа адказуе: «яе складалі драбныя ўраднікі, вучыцелі селавых а месцкіх школаў ды гімназіяў, дробная мясцовая адміністрацыя, пачынаючы ад валаснога пісара і канчаючы пасярэднікам а спраўнікам, праваслаўнае духавенства, прымесцкія мяшчане, наагул тая сярэдняя краёвая праваслаўная беларуская інтэлігенцыя, якая лікам была вельмі невялічкая... Да яе, ведама, належыла й вялікаруская «інтэлігенцыя», каторая наплыла з цэнтральных губэрняў і каторая верхаводзіла справай русыфікацыі, але каторая ідэялягічнага афармленьня для «западно-русской» школы не давала і даць не магла. Эканамічна ўся гэта мяшчанска-буржуазная кляса была з рэдкімі выняткамі незаможная; ладнае земляное собскасьці і капіталаў, што гулялі-б якую-небудзь ролю ў гаспадарскім жыцьцю краю, яна ня мела. Яшчэ й да паў-

Цуды ў рэшаце

На апошнім пленуме ЦК КПСС зь вялікім дакладам выступіў першы сакратар ЦК КПБ Кірыла Мазураў.

Сваё выступленьне ён пачаў ня толькі тыпова-бальшавіцкім самахвальствам, але і нізенькімі паклснамі ў кірунку Хрушчова. Напрыклад, хвалячыся дасягненьнямі беларускага народу, Мазураў сьцьвердзіў: «Памаглі, Мікіта Сяргеевіч, вашая работа ў мінулым годзе ў Беларусі і тыя парады, якія вы далі нашым перадавіком . . .»

З гэтага цьверджаньня выглядае, што Мікіта Хрушчоў пачынае рабіць цуды, бо досыць было, каб ён прыехаў у Менск, зірнуў арліным позіркам, а адсталая гаспадарка Беларусі расьцьвіла, як сухая палка біблійнага прарока.

Мы ўсё-ж такі дазволім сабе не паверыць ў хрушчоўскія цуды, тым больш, што пазьней з дакладу Мазурава выявілася, што цудаў ніякіх ня было. Затое быў вялікі ціск на беларускае грамадзтва, каб яно больш працавала і больш здавала прадукцыі дзяржаве. Фактычна даклад Мазурава быў дыялёгам паміж ім і Хрушчовам — дыялёгам няпрыемным для Мазурава. Ці то Хрушчоў таго дня быў у благім настроі, ці ня зусім здаровы — досыць, што ён не захапіўся лісьлівымі словамі і паклонамі Мазурава. Хрушчоў перапыняў з уласьцівай яму грубасьцяй, бязцырамонна дакладчыка, што гэты апошні хутка зусім заблытаўся ў ліках, працэнтах і памерах «дасягненьняў».

Бальшавіцкія валадары любяць і вымагаюць, каб ім верылі, калі яны лгуць, аднак не дазваляюць, каб ім лгалі. Ведаем, што сам Хрушчоў у сваіх дакладах засыпае слухачоў нейкімі мутнымі лікамі, якіх нельга спраўдзіць, працэнтамі — якія ня ведама ад чаго аблічваць. Аднак, калі Мазураў, зьбянтэжаны рэплікамі, перайшоў на гэты хрушчоўскі мэтад, Хрушчоў бясцырымонна зрабіў яму заўвагу, што ён разыходзіцца з праўдай, і параіў, каб ён «паказваў тавар тварам».

З прыгаданага дакладу Мазурава выявілася яшчэ адна вельмі характэрная дэталь, якая кідае шмат сьвятла на бальшавіцкія «цуды». Вось-жа, прыціснуты, маўляў той, да сьцяны рэплікамі Хрушчова, Мазураў мусіў прызнацца, што Беларусь ня выканала пляну прадукцыі мяса, але тут-жа пахваліўся, што плян здачы дзяржаве перавыканала.

Такім чынам выявілася, што цуды робіць ня толькі Хрушчоў, але іх можа рабіць і Мазураў. Бо, якім чынам, Мазураў, ня выканаўшы пляну прадукцыі, мог перавыканаць плян здачы мяса дзяржаве?

Вось тут і выкрываюцца гэтак званыя бальшавіцкія «цуды». Проста Мазураў і партыйная супалка ў Беларусі, каб выканаць плян, прымусіла насельніцтва здаць дзяржаве і тое мяса, якое магло спажыць насельніцтва. Сам Мазураў прызнаўся, што пляны былі завышаныя і насельніцтва не магло іх выканаць, але затое мусіла перавыканаць плян здачы дзяржаве.

У выніку гэтага прадуцэнт мяса — беларускі селянін будзе есьці посную бульбу ці капусту, але бальшавіцкія верхаводы Беларусі могуць хваліцца ў Маскве «дасягненьнямі» ў галіне прыгнятаньня і эксплятацыі працоўных. За гэтыя «дасягненьні» Мазураў, Казлоў, Кісялёў і іншыя партыйныя тузы атрымалі мэдалі «за працоўную доблесьць». Вось тут і сакрэт бальшавіцкіх «цудаў» . . .

Беларускія спартоўцы выходзяць наперад

Летась адбылася ў Маскве II Спартакіяда народаў Савецкага Саюзу, як падрыхтоўка да сьветавых алімпійскіх гульняў. Спартовая група БССР заняла ў цэлым шостае месца, на адну ступеньку лепшае, як тры гады таму назад на I Спартакіядзе. Да першага месца, ведама, далёка, калі па адной ступеньцы будзе выходзіць беларуская рэпрэзэнтацыя. У мінулым годзе няўдалымі былі каманды жаночыя, а таксама мужчынскія — гульні ў кошык і сетку, шахматыстыя, матацыклістыя, самакатнікі ды некаторыя іншыя. Тым ня менш беларуская група выявіла шмат выдатных спартоўцаў розных клясаў, зь якіх можа ганарыцца беларускі народ. Агулам здабыта каля 50 высокіх узнагародаў Спартакіяды, а некаторыя беларускія спартоўцы высунуліся на чэмпіёнаў Спартакіяды, а навет сьвету сваімі дасягненьнямі.

Сярод пераможцаў на першае месца высунуліся стралкі: Адварды Яраш, работнік Менскай радыёвай хвабрыкі, які з дробнакаліброваЙ стрэльбы выбіў 587 пунктаў на 600 магчымых і заваяваў чэмпіянат СССР ды Спартакіяды з залатым мэдалям. Іншы стралок Юры Валынскі ў стральбе з рэвольвара выбіў 589 пунктаў на 600 магчымых, заваяваў тытул чэмпіёна ды два залатыя мэдалі.

Выдатныя дасягненьні паказалі фэхтавальнікі на шпады: Юры Рыбянец зь Менску, здабыўшы тытул чэмпіёна ў групе юнакоў і ведамы шпадысты сьветавой славы Арнольд Чарнышэвіч у групе дарослых.

Залаты мэдаль і тытул найлепшага вясьляра на чаўне на 1000 м. здабыў Валянцін Навумаў. На кано-двойцы — на 10 км. здабылі пяршынство й залатыя мэдалі: Сяргей Макарэнка й Леанід Гэйштар. Яны асягнулі час 52 мін. 36,8 сэк.

У змаганьні барцоў найлягчэйшай вагі чэмпіянат адзержыў Алег Караваеў, пераможца на апошняй сьветавой алімпіядзе.

У боксе здабыў першае месца мянчук Уладзімер Бацьвіньнік.

Зь беларускіх жанчынаў высунулася на першае месца ў лёгкай атлетыцы Марыя Іткіна, якая здабыла залаты мэдаль за бег на 400 м. асягнуўшы рэкардовы час ў сьвеце — 53,7 сэк.

Такім чынам Беларусы на II Спартакіядзе ў Маскве здабылі 11 залатых мэдаляў з тытуламі чэмпіёнаў. Гэта ўжо не благі паказьнік спартовых спраўнасьцяў нашых суродзічаў. Апрача гэтага больш 20 асобаў атрымалі сярэбраныя адзначэньні ды другія месцы ў розных галінах спорту, 15 чалавек — бронзавыя жэтоны з трэйцімі месцамі.

Ёсьць надзея, што Беларусы на III Спартакіядзе (1962) ды на чарговых алімпійскіх гульнях здабудуць паважнае месца й гэтым уздымуць імя й гонар нашага народу.

Сьледам за сваімі братамі хай ідзе наша моладзь на чужыне.

В-ч

Адкрыты ліст да Сп. Волаціча

У сваім арт. «Думкі аб літаратурнай мове» («Бацькаўшчына», № 1—2 (485—486) Ваша, м. інш., пішаш, што «рэдактары «Сяўбіта» «захапляюцца сваім «наватарствам» (б. 6 «Бацьк.», канчатак артыкулу). Не належачы да рэдактароў «Сяўбіта», я ня цікаўлюся, чым яны захапляюцца. Менаваныя, адылі, словы Вашэцевы, відавочна, трэба разумець так, што ў «Сяўбіце» быццам было шмат благіх наватвораў; а гэтым я цікаўлюся, бо гэта датыкаецца беларускае мовы, нашага найдарожшага скарбу. Ізь зьявамі чужымі і наагул із штучнымі благімі зьявамі ў нашай мове трэба змагацца. Троху раблю гэта я, але, прызнаюся, з памальнымі рэзультатамі. Што іншага Ваша із сваймі ўнівэрсальнымі здольнасьцямі. Ваша лягусенька разьвязуеш цяжкія мававедныя праблемы, дагэтуль навучнымі неразьвязаныя.

Я не прыпамінаю сабе наватвораў у «Сяўбіце», але магчыма што я іх праглядзеў або забыўся. Дык да Вашэці просьба: падайце, калі ласка, наватворы дагэтуль ужытыя ў «Сяўбіце», зазначаючы, на якой бачыне кажны зь іх; зьясьнеце, чаму іх уважаеце за таковыя; пакажэце, чым яны благія, і чым належыла-б іх замяніць. Спадзяюся, што «Бацькаўшчына» не адмовіцца зьмясьціць такое патрэбнае дапаўненьне да артыкулу Вашэцевага.

З найлепшымі а найшчыршымі зычэньнямі **Я. Станкевіч**

7 студзеня 1960.

Шляхотнае спаборніцтва

Нядаўна таму ў сталіцу афрыканскай рэспублікі Гана — Акру, нечакана прыляцелі чатыры найслаўнейшыя хірургі сьвету. Прычынай гэтага неарганізаванага зьлёту было ратаваньне жыцьця васьмігадовага хлапчука Рамі Каца, які быў цяжка паранены ў аўтамабільнай катастрофе.

Ведама, што Гана — нядаўна створаная афрыканская рэспубліка — яшчэ ня мае ані мадэрных шпіталяў, ані спрактыкаваных хірургаў дзеля складаных мазговых апэрацыяў. Калі-ж стан здароўя параненага хлапчука пагоршыўся і пачала пагражаць яму сьмерць, улады Ганы праз дыпляматычныя прадстаўніцтвы зьвярнуліся праз радыё да хірургаў усяго сьвету з заклікам выратаваньня жыцьця хлапчука. Першым прыняў заклік нейкі радыяаматар у Паўночнай Караліне ў Задзіночаных Штатах. Ён безадкладна радыёвай дарогай паведаміў аб гэтым амэрыканскія ўлады, якія ў сваю чаргу праз радыё загадалі найлепшаму хірургу амэрыканскай базы ў Мароко, каб той адразу-ж адмысловым самалётам выляцеў у Акру.

Такім чынам, літаральна праз паўгадзіны пасьля звароту з Акры, туды ляцеў амэрыканскі хірург — спэцыялісты з Мароко.

Але якім-жа вялікім было ягонае зьдзіўленьне, калі пры ложку Рамі Каца ён сустрэўся з найлепшымі хірургамі сьвету — Горвэй Джэксанам зь Лёндану, Фэльдам з Парыжу і Ашкэназым з Тэль-Авіву.

Выявілася, што гэтыя хірургі таксама даведаліся аб заклiку з Акры і кажны зь іх на сваю руку шукаў камунікацыі і за свае сяродкі ляцеў у Гану, каб ратаваць жыцьцё васьмігадовага хлапчука Рамі Каца. Ніводзін з гэтых чатырох удзельнкаў шляхотнага маратону не спадзяваўся на грашовую заплату, і рынуліся на гэтыя выперадкі, кіруючыся гуманным імпульсам ратаваць людзкое жыцьцё. І выратавалі! . . .

Хіцер Зьміцер, дый Мікіта ня дурны

Дзьмутая статыстыка й працэнтныя дачыненьні сёлетніх кварталаў да леташніх і пазалеташніх добрыя тады, калі трэба замыльваць вочы пра «сацыялістычныя пераўтварэньні». Але як самому трэба ўцяміць, што робіцца па дарозе да камунізму, тады савецкая статыстыка робіцца тэй мутнай заслонай, якой яна й ёсьць.

Вялікая ньюёркаўская газэта «Ньюёрк Гэралд Трыбюн» (25. XII. 59) зьмясьціла допіс свайго маскоўскага карэспандэнта Тома Лямбэрта пра пераклічку Хрушчова зь першым сакратаром кампартыі Беларусі Мазуравам на адбытым нядаўна пленуме ЦК КПСС.

Вось што паведаміў карэспандэнт ньюёркаўскае газэты з Масквы:

«Тут знайшоўся адзін камуністы, што не захапляецца вялікімі лікамі, працэнтамі й накапленьнем датаў. Яму **на йма Хрушчоў.**

Гэта было выяўлена сяньня, калі «Праўда» апублікавала тэксты прамоваў, сказаных учора ў Крамлі на пасяджаньні ЦК партыі ў справах сельскае гаспадаркі. «Праўда» зьмясьціла гэткую гутарку паміж К. Мазуравам, сакратаром кампартыі Беларусі, і прэм'ерам Хрушчовам, першым сакратаром ЦК.

Мазураў, гаворачы пра сельскагаспадарскі высілак у сваёй рэспубліцы, сказаў, што ў шмат якіх частках Беларусі веснавыя пасевы пагінулі з прычыны найсуравейшае за 50 апошніх гадоў засухі, але што збор збожжа быў вялікі.

Тады, павярнуўшыся да Хрушчова, ён дадаў: «Вашая работа ў леташнім годзе на Беларусі і тыя парады, што вы далі нашым перадавіком сельскае гаспадаркі, памаглі нам».

Хрушчоў, суха: «Парады можа даваць кажны, а вось працаваць — ня кажны».

Мазураў далей: «Вытварчасьць мяса ў калгасах і дзяржаўных гаспадарках да канца году на 100 гектараў сельскагаспадарскае зямлі складзе ня менш за 28 цэнтнэраў супраць 20 цэнтнэраў у 1953 г.».

Хрушчоў: «Вытлумачце, што гэта абазначае?

Мазураў: «. . . На 20 сьнежаня дзяржаве прададзена 270.453 тоны жывёлы ў жывой вазе, на 46.448 тонаў больш, чымся ў леташнім годзе да гэтага часу, прычым калгасы й саўгасы прадалі дзяржаве мяса ў 2,7 разоў больш, чымся ў 1958 годзе. Малака прададзена дзяржаве 985 тысячаў тонаў больш, чымся летась».

Хрушчоў: «Я яшчэ хачу папытацца. Магчыма, я не зразумеў вас. Калі вы гаворыце пра рост у працэнтах, што гэта значыць? Забавязаньні на 1959 год вы выканалі ці ня выканалі?»

Мазураў: «У вытворчасьці мяса ня выканалі, а ў закупах перавыканалі».

Хрушчоў: «Дзеля гэтага вы й мудрагеліце — называеце працэнты за 5 гадоў, за 6 гадоў. Магчыма, у вас мінулымі гадамі ня было ніякага росту, а вы гаворыце — цяпер больш, чымся за ўсе 5 гадоў . . .»

Мазураў: «Забавязаньняў, якія былі надта высокія, мы ня выканалі, але зрабілі вялікую работу. Кажнаму хочацца паказаць сваю работу зь лепшага боку».

НІВОДНАЯ НАЦЫЯНАЛЬНАЯ, ТАВАРЫСКАЯ Й СЯМЕЙНАЯ ЎРАЧЫСТАСЬЦЬ НЕ ПАВІННА АДБЫЦЦА БЯЗ ЗБОРУ СЯРОД ПРЫСУТНЫХ АХВЯРАЎ НА ВЫДАВЕЦКІ ФОНД «БАЦЬКАЎШЧЫНЫ»!

УВАГА! БЕЛАРУСЫ З КАНАДЫ!

Усе залегласьці за газэту ад гэтага часу просіцца рэгуляваць у нашага прадстаўніка сп-ра К. Акулы з Таронта, а не перасылаць беспасярэдня ў адміністрацыю. Залягаючых з падпіснай аплатай просіцца парупіцца выраўняць даўгі.

Адміністрацыя «Бацькаўшчыны»

УВАГА, ПАДПІШЧЫКІ ЗША, УВАГА!

Просіцца нашых паважаных Падпішчыкаў у Задзіночаных Штатах Амэрыкі, якія атрымоўваюць газэту беспасярэдня з Адміністрацыі, усе залегласьці рэгуляваць у нашага прадстаўніка сп. Б. Даніловіча. Ягоны адрас наступны:

Mr. B. Danilovich
303 Howard St.,
New Brunswick, N. J.

Тым больш гэтая просьба ськіроўваецца да тых, хто газэту атрымоўвае праз сп. Б. Даніловіча.

Адміністрацыя «Бацькаўшчыны»

станьня . . . гэтая дробна-буржуазная кляса расійскай культуры цягнула за Расію» . . . (147).

«Паўстаньне і пачаты пасьля яго разгром польскае (болей спалячоў — Я. С.) аканамічнае сілы ў краю раскрылі перад гэтай клясай найспакусьнейшыя пэрспэктывы. Высокія пэнсіі, надгароды, ордэны, магчымасьць лёгка зарабіць і выбіцца на службе, рэквізыцыі па польскіх дварох і па местах, бескантрольны разгул усямоцнай адміністрацыі . . . цёплыя месцы адміністратараў, судзьдзяў, пасярэднікаў, палічнікаў, вучыцялеў, наапошку вакханалія, якая пачалася ў краю з прымусовай ліквідацыяй польскіх двароў, што прадаваліся з малатка па казённай ацэнцы і якія можна было нажыць пры казённых пазыках за чужыя грошы і без усялякіх падаткаў, — усё гэта разам узятае не магло не захапіць урадніцкай і папоўскай праваслаўнай інтэлігенцыі і не аформіць яе палітычнага сьветапагляду. Мураўёў ведаў, што рабіў, калі дыкжэ на груньце эканамічнай зацікаўленасьці наважыў стварыць у краю сваю адумысловую партыю. У гэтым сэньсе ён апіраўся ня гэтулькі на сялянства, як клясавую сілу, а дыкжэ на гэтую дробна-буржуазную армію ўраднікаў і валасных пісароў, якую ён надзіў аднолькава і ідэяй расійскай народнасьці і расійскім рублём.

«Усе ласкі, усе грашовыя й службовыя выгоды йшлі ім ад тае ўлады, каторая рэпрэзэнтавала Маскву, ішлі ад «великой матушки России» зь яе неабмежанымі матар'яльнымі магчымасьцямі, ішлі ад Пецярбургу, ад дэпартамэнтаў, міністэрстваў, прыдворных сфэраў аж да самага «обожаемого монарха». Ішлі яны наапошку, ад праваслаўнага сьвяцейшага сыноду, ад маскоўскага мітрапаліта Філарэта, які ня толькі із сваіх канфэсыянальных, але й агульна-палітычных мэтаў падзьдзяржаваў сыстэму Мураўёва.

«Усе паказаныя ласкі маглі быць нажыты пры адной умове — пры служэньню расійскай уладзе . . . Вось гэтыя эканамічныя й матар'яльныя выгоды дыкжэ й ляжалі ў васнове «западно-русской» школы . . .

«Селавы сьвятар і месцкі вучыцель, палацкі архівар і супрацавень губэрскіх ведамасьцяў — усе гэтыя служылыя людзі кіраваліся загадам губарнатарскай і архірэйскай улады і найперш высоўваліся гэтай уладай на вышшыя ступені сацыяльнай драбіны . . . На гэтым груньце і стварылася ў Вільні і наагул у ўсёй Беларусі 60-х і 70-х год тая атрутная, агідная атмасфэра, у якой пышнай кветкай закрасаваў палітычны «западно-руссизм» тыпу Гаворскага . . .

«Ступеняй сваёй эканамічнай зацікаўленасьці ў русыфікацыі Беларусі, скурніцтвам, прадажнасьцяй, бяспрынцыповасьцяй, «западно-руссы» Гаворскага мала чым розьніліся ад вялікарускіх калянізатараў, якім нічога, апрача голага інтарэсу, ня існавала. Пастаўленая на грунт фаврытызму, расійская культурная земляная собскасьць у «северо-западном» краю зусім лёгічна разьвівалася ў вафэру, спэкуляцыю, кулацтва. Аб гаспадарствавых і нацыянальных інтарэсах ня было і ўспаміну. Кажны з прыблудаў жадаў толькі што-небудзь зарваць у краю і барджджэй пакінуць яго» (148—149, № 2).

Дзеля менаванага няма дзіва, калі А. Пыпін пісаў, што «ён (Гаворскі) абярнуўся тут у такога абароньніка расійскае ідэі і расійскае ўлады, які горшы за найгоршага ворага» (№ 1, 1928 г., б. 126). Няма таксама дзіва, што, наапошку, выступілі супроці Гаворскага нат шчырыя, але разумнейшыя памачнікі Мураўёвы. Гэтак, прыкл., П. Бяссонаў «адзін із тых, каго Карнілаў выклікаў з Масквы дзеля «обрусения» Беларусі, каму была паручана мураўёўская «рэформа» Віленскага музэю і кіраваньне работай Віленскай археаграфічнай камісіі», пісаў: «Западно-русских» людзёў не жадалі мы вітаць у гэткім мундзіру і з форменнымі гузікамі. Не карэспандавалі ім у Пецярбург . . . Палітычнае, па нашаму, было ня тое самае, што палічнае («полицейское»), а гаспадарствавае — ня тое самае, што ўрадніцкае. Арэндаў (ордэнаў? — Я. С.), знакоў удзячнасьці, выгодных командыровак і ўвагі ўлады — мы не дамагаліся . . . Займаючыся гісторыяй краю, мы не ўглядалі яе ў вапісаньнях патрыятычных сьвяткаваньняў; у рупнасьці аб асьвеце, мы ўважалі, што гэта не адно й тое, што рэгулярна адседжаваць «пэдагагічныя вечары». Дасьлядуючы на месцу беларускую песьню, мы не дабачылі перамогі расійскае народнасьці, калі хто-небудзь у вап'яненьню садзіўся на берагох Вяльлі ў шырокі круг і начынаў пяяць «Вниз по матушке по Волге» (б. 156, № 2).

Дзеля гэтага «з пачаткам 1868 г., зн. з прыездам да Вільні чацьвертага з парадку начальніка краю, ген. Патапава, «Вестник» пачынае ўсё больш траціць ранейшы пэўны тон, і на ягоных бачынах усё часьцей пачынаюць гучэць ноткі расчараваньня й пэсымізму. Пад уплывам гэтага настрою Гаворскі пачынае з большай уважлівасьцю ставіцца да «туташняга» народу, нездаволены дачыненьнямі цэнтральнай улады да мясцовага духавенства, наапошку, важыцца заявіць, што паміж ураднікамі, што наплылі з Расіі, і «туташнімі рускімі» ня ўсё добра» (б. 152, № 2).

«Зазначае Гаворскі, што расійскія ўраднікі ня гэтулькі служаць Расіі, як сабе, што яны «асабліва любяць прыбытковыя месцы», і выказуе пажаданьне, каб сярод іх ня было нязручнасьцяў, інтрыгі, завіднасьці і **«каб рускія ў краю госьці мелі больш пашаны да русскіх гаспадароў краю» (153).** Тады-ж Гаворскі пісаў: «Пры адносна слабым колькасным элемэнце расійскай інтэлігенцыі ў Заходняй Расіі, галоўную ў ёй сілу складае просты народ. На гэтую сілу варта зьвярнуць увагу з боку маральнага, аканамічнага й палітычнага. Маральны бок заходня-рускага простага люду, раўнуючы да іншых, ня можа на радаваць назіральніка. Бальшыня пашыраных у іншых народаў учынкаў — у заходня-русаў разьвіты слаба; гэты народ блізу не знаёмы з раскошай, гвалтам, разгулам. Сямейныя дачыненьні туташняга простага народу не такія дзікія й свавольныя . . . Зладзействы, разбоі а падпалы тут ладне бываюць радзей чымся ў іншых мясцох. Навет п'янства ня так агідна і ня так шырака разьвіта, як у бальшыні вялікарускіх губэрняў» (152, № 2).

У 1870 г. Гаворскі адышоў ад розуму і ў 1871 г. памёр у вар'яцкім доме. «Виленский Вестник» прысьвяціў Гаворскаму 10 радкоў хронікі, а «Литовские Ведомости» — тры радкі. «Вось надгарода трывалкому хаданьніку за праваслаўе і рускую народнасьць у Заходнім краю»! — горка зазначае з гэтае прычыны А. Сапуноў» (154).

Чацьверты разьдзел працы аўтаравае мае назоў **«Характарыстыка эпохі 70-х і пачатку 80-х год»** (надрукаваны ў № 3-ім «Полымя» 1928 г. б. 120—141).

Далей будзе

Зь беларускага жыцьця

Рэлігійныя ўрачыстасьці ў Мэльбурне

3-га студзеня 1960 г. парахвія БАПЦ адзначала дзьве гістарычныя даты: аднаўленьне дзейнасьці Аўтакефаліі Беларускай Праваслаўнай Царквы ў 1949 г. і 10-годзьдзе Архірэйскай хіратоніі ВПр. Ўладыкі Васіля.

Дзьве гэтыя ўрачыстасьці, якія ўзаемна сябе дапоўнівалі, былі спалучаны ў цэласьць і становяць гістарычны этап на шляху жыцьця БАПЦ.

Некалькі дзён перад сьвяткаваньнем парахвіяне пачалі дзейна шыкавацца да належнага адзначаньня гэтых царкоўных падзей, і ўрачыстасьці прайшлі вельмі ўдала.

Сьв. Літургія ў гэты дзень была адслужана Саборам сьвятароў, а пайменна а. Архімандрытам Мадэстам, настаяцелям БАПЦ у Мэльбурне і а. Протапрэсвітэрам І. Віньніцкім, Галавой Кансісторыі УАПЦ у Аўстраліі, пры перапоўненай вернікамі царкве, упрыгожанай зеляняй і кветкамі, пры прыгожым сьпеве царкоўнага хору. На малебен прыбыў і яго адправіў Праасьвяшчэнны Ўладыка Варлаам — Япіскап УАПЦ у саслужэньні ўспомненага духавенства. Падчас прагалошаньня належных мнагалецьцяў, Праасьвяшчэнны Ўладыка Варлаам асабіста мнагалецтваваў Высокапраасьвяшчэннага Юбілята Архіяпіскапа Васіля, а хор адазваўся прыгожым архірэйскім мнагалецьцем. На малебне прысутнічалі й госьці Аўстралійцы із сваім пастырам айцом Сьцяпанам Ярнольдам, як сымпатыкі й прыхільнікі нашай царквы й нашага народу.

Па заканчэньні царкоўных урачыстасьцяў, духавенства й прысутныя сабраліся ў прыцаркоўнай залі, дзе настаяцель парахвіі, прачытаў гістарычную даведку з жыцьця Беларускае Праваслаўнае Царквы на працягу 1000 год, давёўшы раўнапраўнасьць БАПЦ сярод іншых цэркваў-сёстраў Праваслаўнай Усяленскасьці. Пасьлей прысутныя мелі магчымасьць праслухаць высокацэнныя прамовы Яго Праасьвяшчэнства Ўладыкі Варлаама, а. Протапрэсвітэра І. Віньніцкага і а. Сьцяпана, а таксама прыгожыя прамовы іншых асоб, якія сваімі словамі ўплятalі новыя кветкі ў сьвяточны вянок нашых Юбілеяў.

Насьціўшыся духова, належала падмацавацца й фізычна, і нястомныя нашыя гаспадыні запрасілі ўсіх бяз вынятку прысутных да багатага столу, устаўленага смачнымі поснымі стравамі беларускае кухні, бо так наказваў Піліпаў перадкалядны пост, які ў мэльбурнскай парахвіі сьцісла перасьцерагаецца. За сталом доўга яшчэ не змаўкалі размовы на тэму юбілеяў, доўга ўспаміналіся падзеі зь мінуўшчыны й сучаснасьці, доўга ў цёплых выразах славілася Імя, душой адданага свайму Народу й роднай Царкве, Уладыкі Васіля.

Памаліўшыся па спажыцьцю стравы, мы шчасьлівыя былі прыняць багаславенства ВПр. Уладыкі Васіля перададнае нам Праасьвяшчэнным Уладыкам Варлаамам пры спатканьні герархаў ў ЗША. Шчырая пашана й глыбокая падзяка нашым гаспадыням за іхную ўмеласьць, стараннасьць і запраўдную беларускую гасьціннасьць.

Многая Ўсім лета!

А. М.

Архіяпіскап Сяргей у Адэляйдзе

У ваўторак 15 сьнежаня 1959 году прыбыў із Пэрту ў Адэляйду Высокапраасьвяшчэнны Архіяпіскап **Сяргей.** На станцыі сустракалі Высокадастойнага Архіпастыра а. Архімандрыт Даніла Караманліс і Пратаерэй Міхаіл Шчурко — ад духавенства, сп. Уладзімер Акавіты — ад Царкоўнае Ўправы, сп. Віктар Зеляneўскі — ад грамадзтва, Аўгіньня й Анна Кубрак — ад школьнікаў.

Уладыка Сяргей із станцыі прыбыў у царкву й адправіў вячэрнюю службу у БАПЦаркве сьв. Мікалая. У пятніцу 25 сьнежня Уладыка Сяргей пасьвяціў фундамант пад будову новае царквы сьв. Мікалая.

26 сьнежаня адбылася Усяночная Архірэйская служба ў царкве сьв. Пётры й Паўлы. На гэтай Службе Уладыка рукапаклаў пастрыгаючы ў Іпадыяканы нашага псаломшчыка Васіля Чычэліся й сп. Юру Славачэўскага.

У нядзелю 27 сьнежаня была адслужана Архірэйская Багаслужба пры саслужэньні Архімандрыта Данілы й Пратаерэя Міхаіла Шчурко. На Малым Уходзе Праасьвяшчэнны Уладыка Сяргей узнагародзіў мітраю Пратаерэя Міхаіла Шчурко, настаяцеля прыходу сьв. Пётры й Паўлы, адзначаючы ягоную дзесяцігадовую працу ў Аўстраліі на ніве царкоўнага жыцьця, пры так цяжкіх умовах, працуючы работнікам на ўтрыманьне сваёй вялікай сям'і. Царква радасна прывітала рукапалажэньне нашага Іпадыякана у сан Дыякана, які перад Сьвятым Аўтаром даў абяцаньне верна служыць Богу й свайму народу.

29 сьнежаня Праасьвяшчэнны Уладыка ад'ехаў назад у Пэрт.

Парахвіяльная Управа БАПЦ сьв. Пётры й Паўлы

Навагодняя сустрэча ў Нью Ёрку

Навагоднія сустрэчы ў Нью-Ёрку сталіся для адных грамадзкім абавязкам і патрэбай, для іншых — штандарам, пад які яны — раз на год — зыходзяцца із сваіх прысьцюджаных холадам чужыны куткоў, каб пагрэцца пры беларускім вогнішчы. Аднак, зыйшоўшыся на абрыве старога году, на рэдкіх гасьцёў не наракаецца: на парозе Новага куды лягчэй мірыцца, чымся сварыцца. Пад гэткім знакам прайшла й апошняя сустрэча.

Над Нью-Ёркам разам зь цёмным навагоднім небам павісла была пагроза сабвэйнае (падзямельны пасажырскі транспарт) і аўтобуснае забастоўкі. Спачатку камунікацыйную катастрофу награжалі пачаць апоўначы, пасьля адлажылі да 5-ае гадзіны раніцы. І калі пад трэйцюю гадзіну раніцы сёй-той сьпяшаўся з гульбішча, каб застаць свой цягнік, дык ня ведаў яшчэ, што маторам перадышкі ня будзе — штрайк адхілілі.

Другі раз Беларусы Нью-Ёрку сустракалі Новы Год у сваёй собскай залі, панавагодняму ўдэкараванай ды пазімоваму ацепленай (якраз напярэдадні было закончанае ўсталяваньне цэнтральнага аграваньня). Была й яшчэ адна розьніца зь леташняй сутрэчай: дружныя ньюбрансьвікаўцы, памятаючы, відаць, леташнюю цясноту, пастанавілі сустрэць Новы Год у сябе. І сустрэлі — калі ня ў собскай залі, дык пад гукі свае беларускае аркестры «Бярозка». Дый весяліліся напэўна гэтак-жа добра, як і ньюёркаўцы.

Ньюёркаўскую сустрэчу, згодна з устаноўленай традыцыяй, ладзіла БАЗА. Сп. Даніла Клінцэвіч, старшыня акруговае ўправы й руплівы гаспадар навагодняга вечару, клопатаў меў ня менш, чымся добрага жаданьня зь імі справіцца. Гэтулькі-ж яму належыцца й падзякі за ўложаную працу ды — самае галоўнае — за першарадны вечар. Аркестра, праўда, спачатку была крыху закрыклівая, але пасьля якасьць музыкі «палагаднела», як «лагаднее» нагул усё пад дабратворным уплывам шчырых тостаў. На залі весялілася пад 150 асобаў і вольных месцаў не заставалася. Было шмат моладзі. Старажылы ньюёркаўскіх гульбішчаў, радасна сустракаючыся із старымі знаёмымі, з гэткай-жа прыемнасьцяй заўважалі вакол сябе шмат няведамых твараў. Апоўначы, калі аркестра грымнула навагоднюю мэлёдыю, а сп. Клінцэвіч пажадаў усім усяго найлепшага, паўнюсенькая заля Беларускага Грамадзкага Цэнтру ў Брукліне віталася, абдымалася, цалавалася.

З Новым Годам!

З Новым Шчасьцем!

Я. Запруднік

Адказы Рэдакцыі

Сп. М. Кавылю ў Саўт Рывэры (ЗША): Вашую калядную п'еску «Марыльчына **знаходка»** атрымалі мы за позна каб зьмясьціць яе ў вадным з калядных нумароў «Бацькаўшчыны» гэтага году. Таму яна будзе зьмешчаная ў нумары за наступныя Каляды. Пераклад верш. В. Гамуліцкага «Беларусь» будзе зьмешчаны ў вадным зь Літаратурных Дадаткаў. Ветліва просім пісаць часьцей у газэту.

Праф. Д-ру Я. Станкевічу ў Брукліне (ЗША): Ваш артыкул «Зь гісторыі русыфікацыі Беларусі друкуецца без падзагалоўка. Ніякіх недаразуменьняў у сувязі з гэтым ня будзе.

Сп. Я. Запрудніку ў Брукліне (ЗША): Матар'ялы ў газэту атрымалі, дзякуем. Вельмі цешымся, што Вы ахвотна адгукнуліся на нашую просьбу. Чакаем на болей!

Сп. К. Мерляку ў Нью-Ёрку (ЗША): Рэдакцыя ўважае непатрэбным адказваць на Ваш ліст з 11. 1. 1960 г., у якім у дачыненьні да Рэдакцыі злосна хвальшуюцца факты. Нязмешчаны Ваш артыкул «Дык у чым справа» згодна Вашай просьбы адсылаецца назад звычайнай поштай.

Ліст у Рэдакцыю

Паважаны Спадару Рэдактару «Бацькаўшчыны».

Не амоўцеся, калі ласка, надрукаваць у «Бацькаўшчыне» колькі словаў папраўкі да арт. «Наш удзел у Міжнароднай Жаноцкай Выстаўцы» З. Ст.

У вадным месцы свайго арт. «Наш удзел у Міжнароднай Жаноцкай Выстаўцы» (гл. «Бацькаўшчына» № 1—2, 1960 г.) сп. З. Ст. кажа, што Ўкраінцы «адразу пабачыўшы ў нас Пагоню і Маці Божую Астрабрамскую, казалі: «Што-ж, супольная гісторыя і супольныя эмблемы» (на самым версе бач. 8-ае «Бацькаўшчыны»). Аўтарка не дадаець, зь кім гэта ў нас «супольная гісторыя і супольныя эмблемы». Чалавек, што не разьбіраецца ў нацыянальных гэрбах — нашым і нашых суседзяў — падумае, што мова пра супольнасьць із Украінаю, бо-ж быццам Украінцы й казалі. Тымчасам менаваныя словы належылі Летувісам, каторыя былі на выстаўцы наўскаса ад нас. Відаць была ў вабедзьвух — нашай і летувіскай — выстаўках тая самая культура, тканіны, паясы, краваты, тая самая Пагоня й Маці Божая Астрабрамская. Летувіскія наведаньнікі аглядалі нашу выстаўку і, здаецца, першае ўражаньне ў іх было няпрыемнае. Іхная «Вітіс», іхныя лялькі… Але зьвычайна схамянуліся й казалі: «Vienas Kraštas — nieko niepadarysi». (Адзін край — нічога ня зробіш). Мы зь імі згаджаліся, што былі добрымі суседзьмі ў мінуласьці, будзем імі і ў будучыні.

На другім месцу З. Ст. кажа, што на будучыню «вельмі было-б карысным выдаць адумысловую брашуру пра Беларусь з картай», але ня кажа, што на сёлетняй выстаўцы была брашура Др. Я. Станкевіча «Ethnographical and historical territories and boundaries of Whiteruthenja (Kryvia, Byelorussia)» з картаю. 300 экз. гэтае брашуры падаравала Крывіцкае Науковае Т-ва Пр. Скарыны.

М. Станкевічыха

ХРОНІКА БЕЛАРУСКАГА ЖЫЦЬЦЯ НА ЧУЖЫНЕ — ГЭТА ПАКАЗЬНІК НАШАЕ ГРАМАДЗКАЕ ЖЫЦЬЦЯЗДОЛЬНАСЬЦІ Й ДАКУМЭНТАВАНЬНЕ НАШАЕ ПРАЦЫ. ТАМУ НЕ ПАВІННА БЫЦЬ АНІВОДНАЕ ГРАМАДЗКАЕ ПАДЗЕІ, ЯКАЯ-Б НЯ БЫЛА АДЦЕМЛЕНА Ў БЕЛАРУСКАЙ ПРЭСЕ. ПІШЭЦЕ Ў «БАЦЬКАЎШЧЫНУ»!

ЗВАРОТ

КАМІТЭТУ НАБЫЦЬЦЯ ПОМНІКА НА МАГІЛУ СЬВ. ПАМ. Д-ра АЛЯКСАНДРЫ ОРСЫ

2-га лістапада 1959 г. у Нью Ёрку памёр былы настаўнік Навагрудзкай Беларускай Гімназіі, а пазьней дырэктар і настаўнік Беларускай Гімназіі імя Янкі Купалы ў Міхэльсдорфе ў Нямеччыне — сьв. пам. Д-р Аляксандар Орса.

Сярод шматлікіх ягоных вучняў-гадунцоў абедзьвюх гімназіяў, бацькоў гэтых вучняў, а таксама сяброў-настаўнікаў зьявілася думка правядзеньня збору грошай на набыцьцё і ўстанаўленьне помніка на ягонай магіле. Думка гэтая ўзьнікла адначасна ў некалькі месцах пражываньня ягоных былых вучняў.

Пасьля перапіскі й скаардынаваньня дзейнасьці, быў створаны Камітэт Набыцьця Помніка зь сялібай у Нью Ёрку, які, у складзе ніжэйпадпісаных, гэтым і зьвяртаецца да былых вучняў, іх бацькоў і сяброў сьв. пам. Д-ра А. Орсы з заклікам грашова падтрымаць гэтую справу.

Сьв. пам. Д-р Орса пахаваны на беларускім могільніку ў Нью Брансвіку. Помнік на ягонай магіле будзе знакам, што ягоныя рассыпаныя па ўсяму сьвету вучні, іх бацькі, а таксама сябры памёрлага занятыя штодзённымі жыцьцёвымі клопатамі, знайшлі час, каб супольна адзначыць сумны факт ягонае сьмерці, знайшлі грошы, каб пакласьці трывалы вянок на ягоную магілу. Ад колькасьці сабраных грошай будзе залежаць вялічыня й выгляд помніка, дык падбайма аб тое, каб помнік гэты дастойна рэпрэзэнтаваў нашыя лепшыя пачуцьці да таго, хто пад ім пахаваны.

Збор грошай ужо распачаты ў некалькі асяродках ЗША і пасоўваецца пасьпяхова.

У сваёй акцыі камітэт разлічвае перадусім на падтрымку былых вучняў Навагрудзкай Беларускай Гімназіі, былых вучняў Беларускай Гімназіі імя Янкі Купалы ў Міхэльсдорфе, якіх заўсёды лучыла пачуцьцё пашаны й прыязьні да свайго настаўніка, а сяньня лучыць і пачуцьцё жалю з прычыны ягонае сьмерці.

Камітэт будзе вітаць грашовую падтрымку з боку сяброў і прыяцеляў памёрлага і запэўнівае, што кажны дар будзе адпаведна адзначаны.

Чэкі й паштовыя пераказы просім пересылаць на адрас скарбніка камітэту:

Michael Ragula, 385 Alabama Ave, Brooklyn 7, N. Y. USA.

Аб ходзе збору камітэт будзе паведамляць у беларускай прэсе, у якой будзе падана й канчатковая справаздача пасьля выкананьня пастаўленага перад камітэтам заданьня.

Сябры Камітэту: У. Набагез
В. Шчэцька
М. Рагуля

Інфармацыя

КАМІТЭТУ ПАБУДОВЫ ПОМНІКА СЬВ. ПАМ. Д-РУ А. ОРСУ

Пасьля нечаканае сьмерці сьв. пам. Д-ра Аляксандра Орсы, настаўніка й вялікага Беларуса, узьнікла адразу-ж ідэя сярод ягоных вучняў, сяброў-настаўнікаў і бацькоў вучняў аб пабудове яму помніка. Гэтая думка выйшла незалежна, як мы дасюль ар'ентуемся, з трох мясцоў — Нью Ёрку, Кліўленду й Таронта. Пасьля ўзгадненьня із спадарыняй Н. Орса, зарганізаваліся ініцыятыўныя групы й камітэт, каб пабудаваць Д-ру Орсу грамадзкі помнік.

Паколькі з Кліўленду мы атрымалі вельмі дакладныя весткі, як у іх зарадзілася ідэя аб помніку сьв. пам. Д-ру Орсу й як яны яе правялі, дык мы падаем ніжэй вытрымкі зь іхнага лісту Нью Ёркскаму Камітэту.

«Ідэя пачаць збор грошай на пабудову помніка Д-ру А. Орсу тут узьнікла адразу, як толькі мы даведаліся аб ягонай сьмерці. Яна прыйшла Я. Раковічу, К. Калошу й мне (А. Каханоўскаму — В. Ш.). Ня меўшы вестак аб падобнай ініцыятыве ў іншых асяродках эміграцыі, мы вырашылі зьбіраць грошы толькі ад былых настаўнікаў і вучняў Гімназіі імя Я. Купалы й пераслаць іх сп-ні Н. Орсе, каб яна ўжыла іх на помнік, які будзе ставіць сама сям'я, або перадала іх адпаведнаму камітэту, калі помнік будзе грамадзкі. Грошы зьбіраць узяўся Я. Раковіч. Калі-ж аб гэтым даведаўся сп. Б. Семянчук, бацька трох вучняў гімназіі, ён заявіў нам прэтэнзію, што як бацька вучняў Д-ра А. Орсы, ён таксама жадае даць грошы й спадзяецца, што гэтак-жа зробяць і іншыя бацькі. Яму, бязумоўна, была прызнаная рацыя, і К. Раковіч пачаў зьбіраць грошы ад настаўнікаў, вучняў і бацькоў вучняў… Мы зьбіраліся ўжо выслаць іх сп. Н. Орсе, як атрымалі Ваш ліст. Зь яго мы зразумелі, што ў Вас таксама пачаўся збор грошай і на помнік грамадзкі. З гэтае прычыны мы ўстрымаліся ад высылкі грошай, а інж. К. Калоша зьвязаўся тэлефанічна із сп. Н. Орсай і запытаўся ў яе, ці яна й сям'я ня будуць пярэчыць, каб помнік быў грамадзкім. Сп. Н. Орса адказала, што сям'я зьбіралася будаваць помнік сама, але што яна згодна на грамадзкі помнік. Тады было вырашана збор грошай працягваць, каб на помнік маглі даць і іншыя жадаючыя…

«На 13. 12. 1959, г. зн. на 40-вы дзень ад сьмерці Д-ра А. Орсы ў нашай царкве была заказана паніхіда па Нябожчыку з памінальным абедам пасьля яе. У царкву прыйшло людзей болей, чымся звычайна. Усе яны пасьля Літургіі засталіся на паніхіду й пасьля яе перайшлі ў сьвятліцу Царкоўнага дому на абед, які прыгатавалі маткі былых вучняў — А. Раковіч, К. Чэрнік, І. Мікуліч і Семянчук. На абедзе пасьля малітвы й колькіх слоў настаяцеля прыходу а. прат. М. Макарэвіча, я (А. Каханоўскі — В. Ш.), з даручэньня ініцыятыўнае групы, сказаў уступную прамову аб Нябожчыку. Пасьля таго з успамінамі аб ім выступалі сп. сп. Б. Семянчук, Ю. Каляда, Д-р С. Грынкевіч і інш. Прысутныя на абедзе адобрылі ідэю ініцыятыўнае групы ў зборы грошай на помнік, выбралі яе (Я. Раковіча, К. Калошу й мяне) на лякальны камітэт і выказаліся, што, апрача настаўнікаў, вучняў і бацькоў, яны таксама далучаюцца да гэтае акцыі як прыяцелі Д-ра А. Орсы…

«У мінулую нядзелю (20. 12. 1959) мы мелі паседжаньне, на якім прыйшлі да наступных высноваў: 1) што наш камітэт сваю працу бадай што ўжо й закончыў… 2) прызнаць Вашу Нью Ёркскую ініцыятыўную групу за галоўны камітэт, які справу будовы помніка ў кантакце із сп. Н. Орса давядзе да канца.., 3) прасіць Вас падаць нам адрыс, на які мы мусім выслаць грошы, сабраныя ў Кліўлендзе і справаздачу на іх… 4) уважаць, што Ваш камітэт будзе падаваць у прэсу інфармацыі аб гэтай акцыі…

А. Каханоўскі
(за Кліўлендскі Камітэт)».

Справаздача аб прабегу зборкі грошай будзе падавацца ў прэсе асобна. Таму тут мы не ўспамінаем ніякіх грашовых справаў.

В. Шчэцька

БАЦЬКАЎШЧЫНА

Беларускі тыднёвік палітыкі, культуры й грамадзкага жыцьця.
Выдавец: Уладзімер Бортнік
РЭДАГУЕ КАЛЕГІЯ
Артыкулы, падпісаныя прозьвішчам або ініцыяламі аўтара, не заўсёды выражаюць пагляды Рэдакцыі. Незамоўленыя рукапісы назад не зварочваюцца. Рэдакцыя адказвае на лісты толькі пасьля далучэньня паштовае маркі або міжнароднага паштовага купону.